

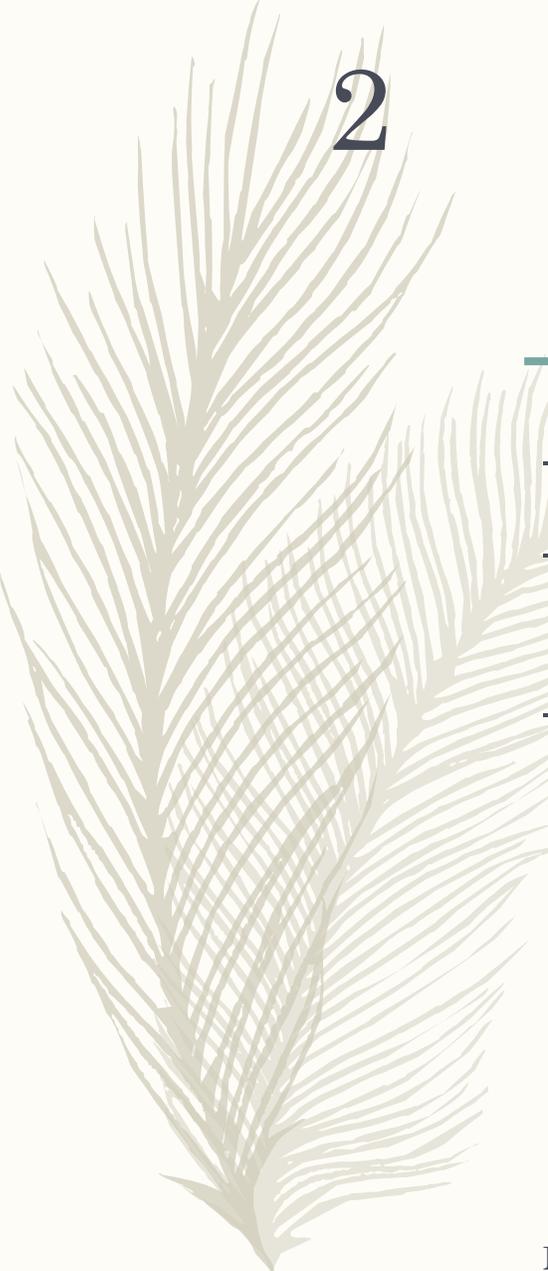
Metode i metodologija fizičko-hemijskih istraživanja

---

2. predavanje

Ana Stanojević

2

Sadržaj predavanja

- Opšti kvaliteti u metodologiji naučnog/fizičko-hemijskog istraživanja.
- Pregled disciplina fizičke hemije i metoda fizičko-hemijskih istraživanja.
- Proces fizičko-hemijskog istraživanja.

3

Metode

- Instrumenti, procesi, tehnike, pomoću kojih istraživač dobija, sakuplja podatke. Konkretna sredstva kojima se vrši istraživanje.

Metodologija

- Analiza/opis/studija koji standardi, modeli, obrasci, pravila, principi, uzori, faze, postulati, kao i kvalitativne i/ili kvantitativne tehnike (metode) se primenjuju, bi se mogli primeniti ili su bili primenjivani u odredjenom istraživanju, u odredjenoj naučnoj disciplini.

Metodologija je generalna istraživačka strategija koja pored ostalog, identifikuje i metode koje će se koristiti u istraživanju. To je analiza potrebna u dizajniranju istraživanja.

4

Opšti kvaliteti u metodologiji naučnog/fizičkohemijskog istraživanja

---

- Dar posmatranja
- Sposobnost spajanja ideja, sposobnost da se iskoriste i ujedine prethodno akumulirane činjenice
- Sposobnost pravljenja korelacija između činjenica i izvođenja smislenih zaključaka
- Zdravorazumsko razmišljanje i kritičko mišljenje
- Entuzijazam, marljivost, posvećenost
- Kreativno mišljenje
- Kritička analiza pretpostavki, eksperimentalne ili teorijske postavke i rezultata
- Ponavljanje merenja i eksperimenata
- Reproductivnost
- Relacija mentor (učitelj) – učenik
- Timski rad
- Etički principi

5

Suština naučnog mišljenja/istraživanja je da razjasni da li je pretpostavljena „činjenica“ zaista činjenica i da analizira činjenice (rezultate merenja) kako bi se otkrili zakoni koji upravljaju promenama u činjenicama (merenim veličinama), nastalim kao posledice promena određenih uslova.

Značajno činjenično znanje je potrebno da bi se sprovodio bilo kakav eksperimentalan rad. Bez ovog znanja eksperimentisanje bi bilo besmisleno i čak opasno.

6

Fizička hemija

- M. V. Lomonosov: Fizička hemija je nauka koja koristi zakone i eksperimente fizike da bi objasnila šta se dešava u smeši supstancija za vreme hemijske reakcije.
- Popunjava prazninu između fizike i hemije i povezuje ih. Interdisciplinarna nauka.
- Primenjuje fizičke koncepte i metode, i matematički aparat, na hemijske probleme i karakterizaciju sistema, na sebi svojstven način.
- Koristi principe i metode i hemije i fizike, proučava kako hemijska struktura utiče na fizička svojstva materije.

7

Fizička hemija

Novi tip istraživačkog polja koje se pojavilo iz kombinacije fizike i hemije.

Ovo polje uključuje:

- fizičko-hemijska svojstva (npr. elektrohemijska, fotohemijska, termohemijska)
- hemijska svojstva sistema u kojima ne dolazi do hemijskih reakcija (npr. teorija rastvora, teorija ravnoteže faza),
- specifična svojstva materijala (npr. specifična električna provodljivost).

8

Koristeći teorije fizike i matematičke metode dolazi do razumevanja hemijskih svojstava materije (jedinjenja, materijala) i procesa na nivou atoma i molekula

Sprovodi simulacije, molekulska modelovanja, razvija matematičke jednačine, za analizu/objašjenje i predviđanje pojava i procesa

Proučava interakcije atoma i molekula sa zračenjem i dolazi do informacija o strukturi materije i svojstvima materije...

Proučava veze između električne energije i hemijske promene

Proučava veze između toplote i hemijskih reakcija

Na osnovu promene određenih fizičko-hemijskih svojstava prati/predviđa brzinu hemijskih reakcija

Fizikohemičar

9 Pregled disciplina fizičke hemije

- Hemijska kinetika: brzine hemijskih reakcija
- Kvantna hemija/Molekulska kvantna mehanika: kvantna mehanika primenjena na hemijske sisteme-proučavanje strukture i spektara molekula kvantnohemijskim metodama
- Biofizička hemija: fizička hemija bioloških sistema i fenomena
- Elektrohemija: interakcije atoma, molekula, jona i električne struje
- Hemijska termodinamika/Termohemija: proučava kako je toplota povezana sa hemijskom promenom
- Spektrohemija: proučava strukturu atoma i molekula pomoću spektara
- Fotohemija: hemijski efekti svetlosti, fotohemijske reakcije
- Hemija površina: hemijske reakcije na površinama
- Fizička hemija čvrstog stanja: struktura i fizičkohemijska svojstva kristalnih jedinjenja, fazni prelazi
- Fizička hemija makromolekula: struktura i fizičkohemijska svojstva makromolekula
- Statistička termodinamika: izračunavanje termodinamičkih veličina sistema na osnovu dinamičkog ponašanja njegovih mikroskopskih konstituenata
- Radiohemija i nuklearna hemija: hemija radioaktivnih materijala, primena radioaktivnosti u studiji hemijskih reakcija, nuklearne reakcije...
- Fizička hemija životne sredine: fizička hemija u studiji vode, vazduha, zemljišta, zagađujućih supstancija..
- Fizička organska hemija: veza strukture i reaktivnosti organskih molekula, primena fizičkohemijskih metoda u studiji organskih molekula

Fizičko-hemijske metode

Eksperimentalne

- Elektrohemija: potenciodinamičke (ciklovoltometrija), potenciostatske, galvanostatske, elektrohemijska impedansna spektroskopija (EIS), polarografija...
- Spektroskopija: FTIR, Raman, UV-Vis, EPR, NMR, XPS (fotoelektronska spektroskopija rendgenskih zraka), fluorescentna spektroskopija, AES (Auger-ova elektronska spektroskopija), EDS (energijski disperzivna spektroskopija), AAS, ...
- Fizička hemija čvrstog stanja, makromolekula, materijala: XRD, SAXS (Small-angle X-ray scattering), mikroskopije (SEM, TEM, STM, AFM...), masena spektrometrija, GPC (gelpropusna hromatografija), TGA, DTA, DSC, + spektroskopske, elektrohemijske...
- Hemija površina: DLS, merenje zeta potencijala (zetasiser), mikroskopske tehnike, FCS (fluorescentna korelaciona spektroskopija), SERS (surface enhanced Raman spectroscopy), CD (cirkularni dihroizam)... i mnoge druge.

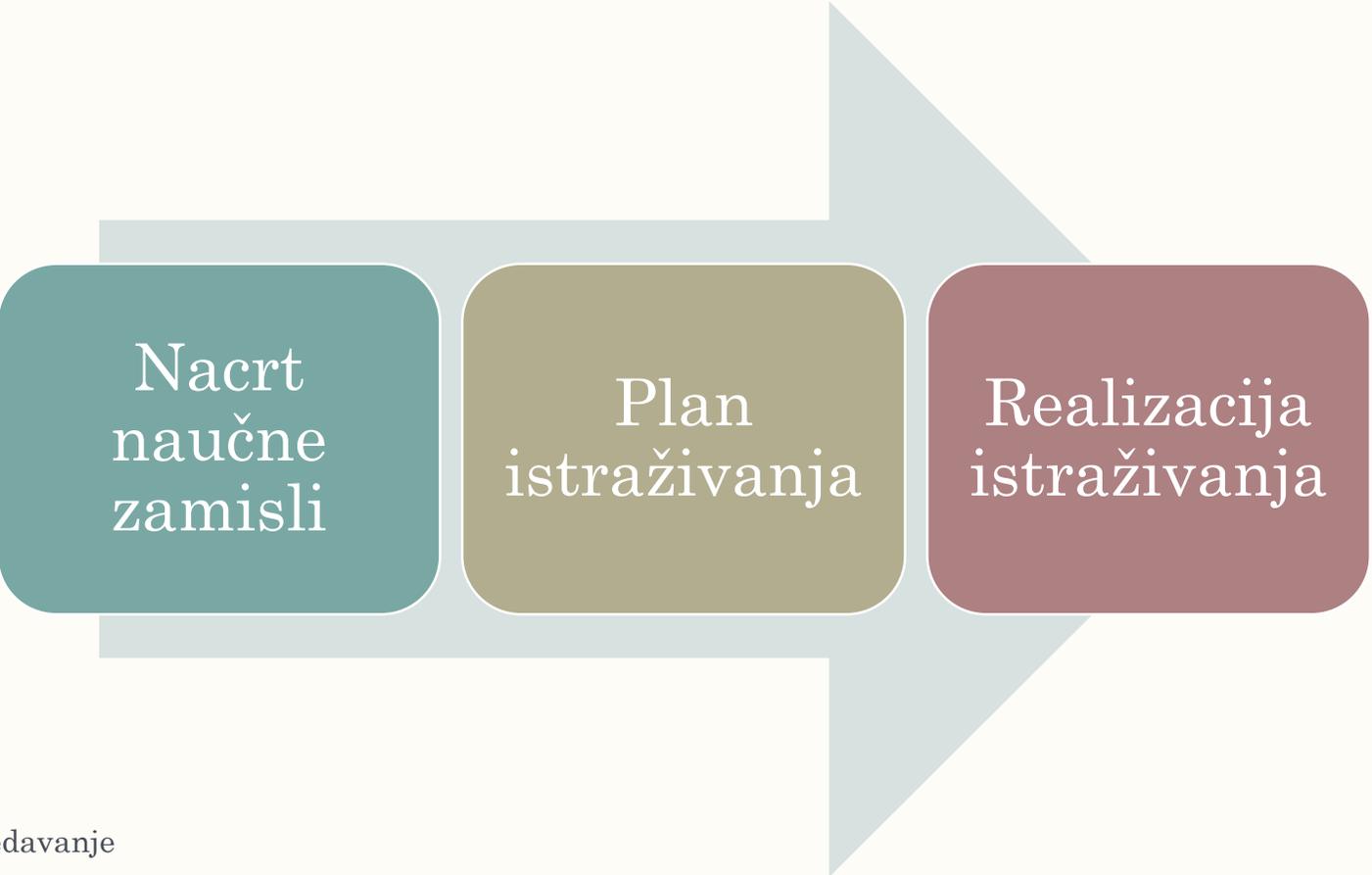
Teorijske

- Ab initio
- semi-empirijske
- DFT kvantnohemijske metode
- Molekulska dinamika
- Monte Karlo metoda
- ...

11

Proces istraživanja

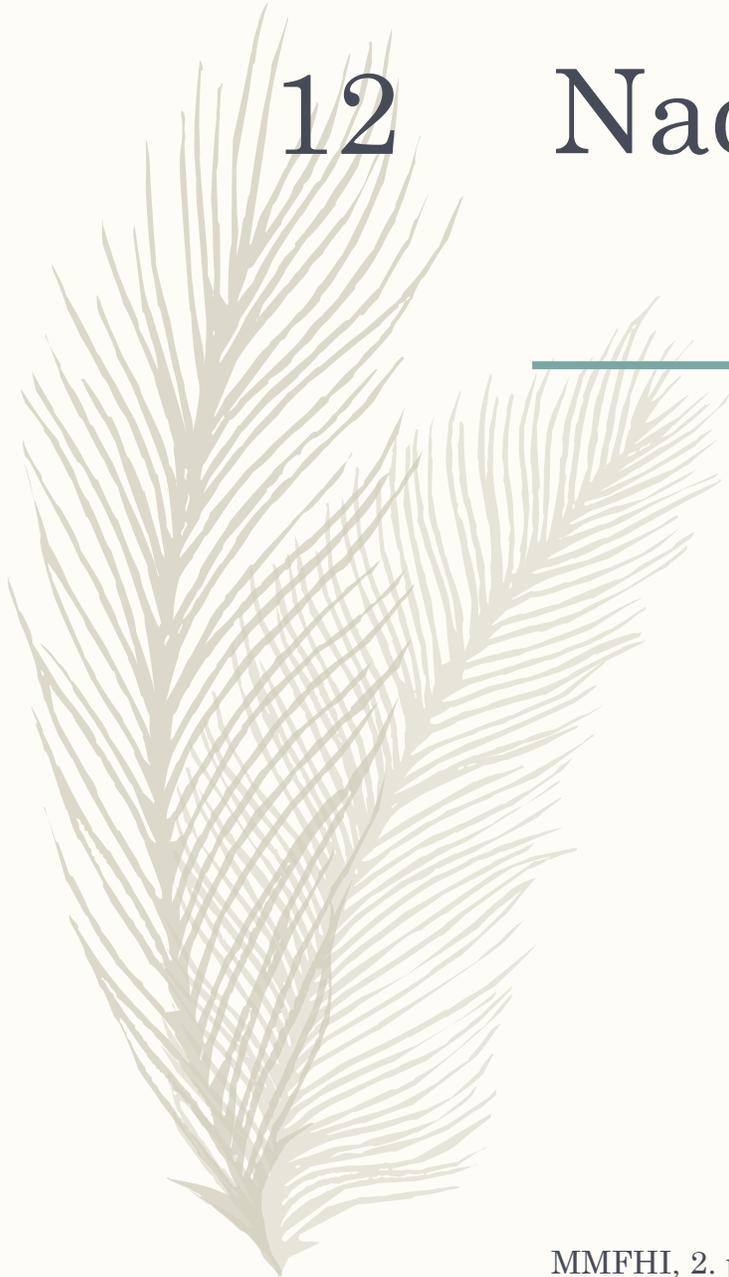
Nacrt
naučne
zamisli

Plan
istraživanja

Realizacija
istraživanja

12

Nacrt naučne zamisli

13

Problem istraživanja

Definicija značaja problematike koja se ispituje

Presek osnovnih teorija i rezultata, postojeća saznanja

Hipotetički stavovi o problemu koji se istražuje

Teorijsko određenje predmeta

- Analiza teorijskih saznanja
  - * Izdvajanje činjenica/saznanja

Operacionalno određenje predmeta

- Činioci sadržaja predmeta
- Vremensko dimenzionisanje predmeta
- Prostorno određenje predmeta
- Disciplinarno određenje predmeta

15

Cilj istraživanja

- Društveni cilj
- Naučni cilj

* *Nivo naučnog saznanja:*

- ❖ *Naučno opisivanja*
- ❖ *Klasifikacija i tipologizacija*
- ❖ *Otkriće*
- ❖ *Objašnjenje*
- ❖ *Naučno predviđanje*

16

Hipoteze

Generalna
hipoteza

Posebne
hipoteze

Pojedinačne
hipoteze

17

Hipoteze

Pravila valjanosti hipoteze

- Proverljivost
- Odnosi se na predmet istraživanja
- Saznajno vredna
- Jasno formulisana
- Zasnovana na teoriji
- Praktično proverljiva (za empirijske hipoteze)

Nivo cilja istraživanja	Vrste hipoteza
Naučni opis	Relacione hipoteze
Klasifikacija i tipologizacija	Atributivne hipoteze
Naučno otkriće	Hipoteze sa heurističkim karakterom
Naučno objašnjenje	Kauzalne hipoteze
Naučne prognoze	

19

Način istraživanja

- Izbor fizičkohemijskih metoda, planiranje i priprema eksperimenata ili teorijskog proračuna

Naučna i društvena opravdanost istraživanja

– Naučni doprinosi

- ❖ *Doprinosi konkretnoj nauci (opisivanje, sistematizovanje, otkrivanje, objašnjenje, povećane mogućnosti predviđanja)*
- ❖ *Doprinosi metodologiji (unapređenje tehničkih postupaka i instrumenata, unapređenje primenjene strategije, unapređenje logičko-saznajnog pristupa)*

– Društveni doprinosi

- ❖ *Mogućnost da se rešava određeni društveni problem*

21

Plan istraživanja

Plan kadrova	Plan potrebnog vremena	Plan sredstava
<ul style="list-style-type: none"> • Planovi rukovodioca projekta • Planovi rukovodilaca podprojekata • Planovi saradnika istraživača • Planovi tehničkih saradnika	<ul style="list-style-type: none"> • Vremenske jedinice i rokovi za realizaciju istraživačkih operacija	<ul style="list-style-type: none"> • Plan finansija • Plan prostora • Plan tehničke opreme

Realizacija istraživanja

23

Predistraživanje

- Odabir saradnika
- Obuka saradnika
- Predistraživanje u užem smislu
  - ☐ Provera instrumenata
  - ☐ Provera pripremljenosti kadrova
  - ☐ Provera celokupne organizacije

Prikupljanje podataka

- Postavka i izvođenje eksperimenta (ili simulacije, teorijskog proračuna)
- Sakupljanje podataka iz eksperimentalnih merenja ili proračuna
- Vođenje radnog dnevnika, pisanje izveštaja

25

Obrada podataka

Pripremanje podataka

Razvrstavanje podataka

26

Pripremanje podataka

Tehnička kontrola

Logička kontrola

Razvrstavanje podataka

- Tehnička obrada podataka
- Razvrstavanje podataka po grupama, prema identičnim ili sličnim svojstvima
- Tehnička obeležavanja na osnovu kojih će podaci biti probrojani, a rezultati iskazani
  - Obeležavanje podataka
  - Prebrojavanje podataka
- Ukrštanje i tabeliranje podataka
  - Iskazivanje podataka

Razvrstavanje podataka

Ukrštanje i tabeliranje podataka

- Izbor podataka/grupa podataka koje treba ukrstiti
- Nivo i složenost ukrštanja
- Organizacija i oblik tabela
- Drugi specifični zahtevi

29

Razvrstavanje podataka Iskazivanje podataka

- Numerički simboli (brojevi)
- Grafički simboli (crteži, grafikoni)
- Verbalni simboli (pisani tekst)
- Kombinovani simboli

Analiza podataka

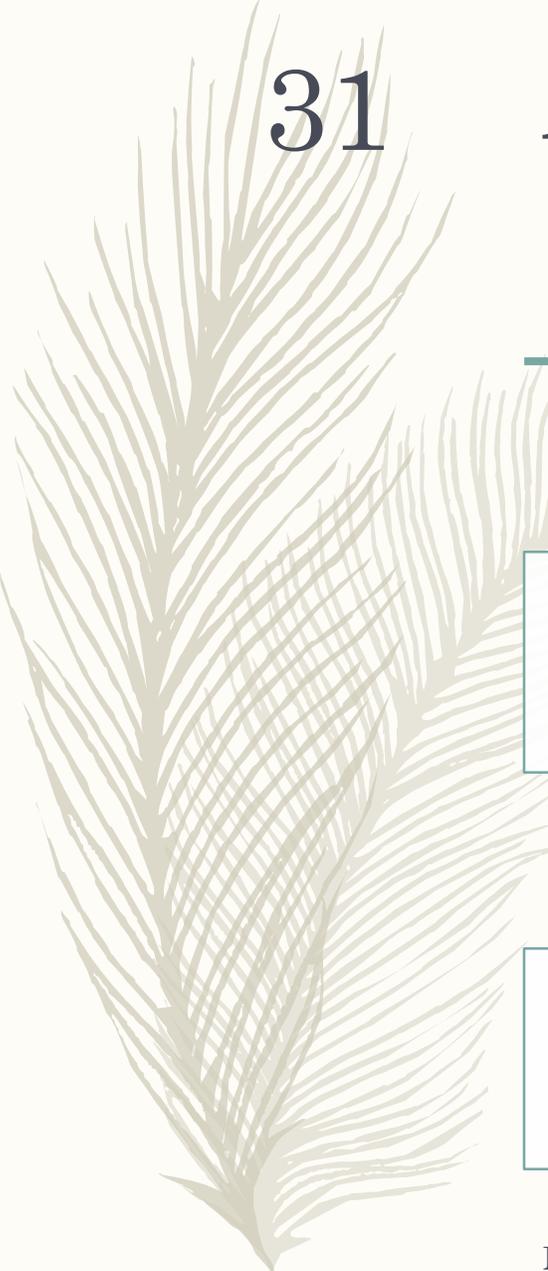
- Razlaganje dobijenih podataka na činioce i relacije
- Poređenje dobijenih podataka
- Konstatovanje činjenica u vidu određenih iskaza

1. Ocena podataka

2. Odabir postupka analize

3. Statistička analiza

4. Korelacija

31

Analiza podataka

Ocena podataka

Sistematske greške

Slučajne greške

32

Analiza podataka

Korelacija

Koreliranje rezultata, odnosno pronalaženje veza između rezultata, dobijenih pod različitim uslovima ili različitim metodama.

Provera hipoteza

- Proveravaju se samo konkretne – pojedinačne hipoteze
- Jednom hipotezom se proverava samo jedan sadržajni nivo
- Između rezultata provere hipoteze ne sme da bude protivrečnosti
- Potvrđivanjem ili odbacivanjem jedne hipoteze se ne mogu potvrditi ili odbaciti hipoteze njoj suprotnog sadržaja

Zaključak istraživanja

- Opravdava se (ili ne opravdava) naučni cilj istraživanja
- Deo istraživanja koji je na kondenzovan način vraćen naučnom fondu kao novi doprinos i uvećanje
- Istraživanjem konstatovane činjenice se sistematizuju, upoređuju i od njih se formiraju širi sistemi saznanja o stvarnosti
- Polazi se od elementarnih činjenica i njihovim sažimanjima dolazi do celovitog sagledavanja pojave koja je predmet istraživanja

35

Diseminacija rezultata

Prezentacija rezultata

Pisanje naučnog rada

Priprema i prijava patenta

Primena rezultata

-> 11. predavanje